

Η Εμπειρία και τα Συμπεράσματα από το Μαθητικό Συνέδριο της Ελευσίνας με Θέμα: “Μετάβαση προς ένα Κλιματικά Ουδέτερο Μέλλον”

Αλεξάνδρα Τσίγκου¹

¹MSc, Med, τέως Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Αττικής
¹aletsig@gmail.com

Περίληψη

Το μαθητικό συνέδριο της Ελευσίνας που πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2023 στόχευε στην κλιματική εκπαίδευση μαθητών και εκπαιδευτικών καλλιεργώντας δεξιότητες 21ου αιώνα και πράσινες δεξιότητες, με αποκορύφωμα τη δράση για βιωσιμότητα. Η πολύμηνη προετοιμασία των μαθητών/τριών στα σχολεία τους με παράλληλη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα κλιματικής ουδετερότητας και μεθοδολογίας, η γνωριμία με μια νέα πόλη, η διαβούλευση σε ολιγομελείς ομάδες με στόχο τη διαμόρφωση προτάσεων για την κλιματική μετάβαση της Ελευσίνας και η παράδοση ψηφίσματος στη Δημοτική Αρχή ενδυνάμωσαν τους/τις μαθητές/τριες να αντιμετωπίζουν το πολύπλοκο ζήτημα της κλιματικής ουδετερότητας, να συνδιαλέγονται για λύσεις, να εκφράζουν απόψεις και να παίρνουν πρωτοβουλίες για ένα πιο βιώσιμο μέλλον.

Λέξεις κλειδιά: διαβούλευση, ενεργός πολίτης, κλιματική εκπαίδευση, κλιματική ουδετερότητα, μαθητικό συνέδριο, συμμετοχικές διαδικασίες

The Experience and Conclusions from the Elefsis Students Conference on the Theme: “Transition to a Climate-Neutral Future”

Alexandra Tsigkou¹

¹MSc, Med, Former Coordinator of Environmental Education,
Western Attica Directorate of Education
¹aletsig@gmail.com

Abstract

The student conference in Eleusis that took place in May, 2023 aimed to train students and teachers in 21st century skills, sustainability values, visioning and action for sustainability. The month-long preparation of the students in their schools with parallel training of teachers in climate neutrality and methodology, getting to know a new city, consulting in small groups to formulate proposals for the climate transition of Elefsina and delivering resolutions to the Municipal Authority empowered the students to face complex issues, to discuss solutions, to express their views and to take initiatives for a more sustainable future.

Keywords: active citizenship, climate education, climate neutrality, consultation, student conference, participatory processes

Εισαγωγή

Η ιδέα για τη διοργάνωση ενός μαθητικού συνεδρίου γεννήθηκε όταν μια ομάδα τεσσάρων Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης επιμορφώθηκε σε τεχνικές οραματισμού στο

πλαίσιο του Ευρωπαϊκού προγράμματος BEACON. Η ιδέα της συνεργασίας για διοργάνωση μιας συμμετοχικής δράσης με μαθητές/τριες στη θεματική της κλιματικής αλλαγής συνέπεσε με την ανοικτή πρόσκληση για κατάθεση καλλιτεχνικών έργων της 2023 Ελευσίς-Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης με αποτέλεσμα να διοργανωθεί τον Μάιο του 2023 στην Ελευσίνα ένα τριήμερο Μαθητικό Συνέδριο με θέμα: “Μετάβαση σε ένα κλιματικά ουδέτερο μέλλον”. Στο συνέδριο συμμετείχαν 350 μαθητές και μαθήτριες ηλικίας 10-15 ετών από Ελλάδα, Βερολίνο και πέντε Βαλκανικές χώρες με επίσημες γλώσσες τα ελληνικά και τα αγγλικά. Η πρόταση για ένταξη του Μαθητικού Συνεδρίου στο καλλιτεχνικό πρόγραμμα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας έγινε από το ΚΑΠΕ σε συνεργασία με τις Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Αττικής, Α' Αθήνας, Γ' Αθήνας και τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης. Η πρόταση εγκρίθηκε ως Μυστήριο 149 στην ενότητα Περιβάλλον και η υλοποίησή της χρηματοδοτήθηκε πρόσθετα από το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικών Υποθέσεων και Κλιματικής Δράσης.

Φιλοσοφία και στόχοι του συνεδρίου

Η κλιματική εκπαίδευση αποτελεί πλέον μια αναγκαία και επείγουσα συνθήκη για τα εκπαιδευτικά συστήματα, που οφείλει να κάνει χειροπιαστό, απλό και άμεσο το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, ενώ παράλληλα οφείλει να ενδυναμώνει τους/τις μαθητές/τριες ενισχύοντας την αίσθηση επάρκειας και βοηθώντας τους να νιώσουν ότι έχουν τον έλεγχο της ζωής τους, ότι μπορούν να δράσουν. Ταυτόχρονα πρέπει να έχει μετασχηματιστικό σκοπό και να καλλιεργεί την κριτική σκέψη, ώστε να μπορεί ο/η εκπαιδευόμενος/η να ενστερνίζεται την επιστημονική γνώση και να ελέγχει κάθε άποψη που στερείται επιστημονικότητας και ηθικής. Στον κλιματικό εγγραμματισμό αναφέρονται επίσημες πρωτοβουλίες, όπως η εκπαιδευτική Ατζέντα 2030 της United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) για την επίτευξη της αειφορίας μέσω των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, η οποία με τον 13ο Στόχο εστιάζει ειδικά στο κλίμα και προτείνει παραδείγματα διδακτικών προσεγγίσεων (UNESCO, 2017). Πρόσφατα τέθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι προτεραιότητες για να επιτευχθεί η κλιματική ουδετερότητα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021), μιας στρατηγικής που αποσυνδέει την οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση των πόρων. Τα κράτη και οι πόλεις υποχρεούνται να συντάξουν σχέδια κλιματικής ουδετερότητας με την ενεργή συμμετοχή ομάδων πολιτών τους.

Μεθοδολογία του Μαθητικού Συνεδρίου

Ο σχεδιασμός του μαθητικού συνεδρίου όσον αφορά στο παιδαγωγικό πλαίσιο βασίστηκε στις δεξιότητες 21ου αιώνα 4Cs (κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, συνεργασία, επικοινωνία) και στο πλαίσιο GreenComp (Bianchi, 2022), ενσωματώνοντας αξίες βιωσιμότητας, δημιουργία οραμάτων για ένα βιώσιμο μέλλον και δράση για βιωσιμότητα, προκειμένου να βοηθηθούν οι εκπαιδευόμενοι/ες να αναπτύξουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις στάσεις ώστε να σκέφτονται και να δρουν με ενσυναίσθηση και ευθύνη για τον πλανήτη. Αξιοποίησε σε μεγάλο βαθμό τα Εργαστήρια Οραματισμού, επειδή λειτουργούν “υποστηρικτικά για την επίτευξη ενός κοινού στόχου, τη διαμόρφωση θετικών προοπτικών για το μέλλον και την προαγωγή της δημιουργικής σκέψης και της ενεργής συμμετοχής” (European Climate Initiative (EUKI), χ.χ.). Ο σχεδιασμός του Μαθητικού Συνεδρίου περιελάμβανε διακριτά στάδια, τα οποία περιγράφονται στη συνέχεια και μπορούν να αποτελέσουν μεθοδολογία για τον σχεδιασμό αντίστοιχων έργων.

Προετοιμασία πριν από το συνέδριο

Κατ' αρχάς θεωρήθηκε απαραίτητη η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που θα συνόδευσαν τις μαθητικές ομάδες. Η επιμόρφωση περιελάμβανε αφενός το γνωστικό περιεχόμενο της κλιματικής ουδετερότητας και αφετέρου την εμπειρία συμμετοχικών τεχνικών και

πραγματοποιήθηκε τόσο δια ζώσης όσο και εξ αποστάσεως. Στη συνέχεια οι εκπαιδευτικοί εμπύχωσαν τους/τις μαθητές/τριές τους με τη χρήση συμμετοχικών τεχνικών να ερευνούν το σχολείο και την πόλη τους με βιωματικούς περιπάτους, να διαβουλεύονται και να καταθέτουν προτάσεις σε μικρές ομάδες με την τεχνική του World Cafe, αλλά και να τις προτεραιοποιούν συντάσσοντας Οδικό Χάρτη για τη μετάβαση του σχολείου ή της πόλης προς την κλιματική ουδετερότητα. Στο τέλος της εκπαίδευσης κάθε μαθητική ομάδα συνέταξε μια αφίσα στα αγγλικά με τις προτεραιότητες που θα έβαζε το σχολείο της για τον μετασχηματισμό του σε κλιματικά ουδέτερο. Οι αφίσες τυπώθηκαν σε μεγάλο μέγεθος και αναρτήθηκαν στον χώρο του Συνεδρίου, ώστε να συνδεθεί η δουλειά στο σχολείο με τις εργασίες του συνεδρίου. Η προετοιμασία περιελάμβανε επίσης α) τον σχεδιασμό συγκεκριμένων διαδρομών μέσα στην πόλη της Ελευσίνας με ειδικό ενδιαφέρον σε θέματα κλιματικής ουδετερότητας, β) την εκπαίδευση επιλεγμένων νέων κατοίκων της περιοχής στη γνωριμία με τις διαδρομές και στις συμμετοχικές τεχνικές για να λειτουργήσουν ως διευκολυντές, γ) συναντήσεις με επιστήμονες/ισσες ειδικούς/ές στα επιμέρους θέματα, οι οποίοι/ες θα λειτουργούσαν ως εμπειρογνώμονες κατά τη διαβούλευση των ομάδων και δ) την πιλοτική εφαρμογή των διαδρομών με σχολεία της Ελευσίνας για ανατροφοδότηση και βελτίωση του σχεδιασμού. Παράλληλα, έγινε αφενός δικτύωση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και αφετέρου εξ αποστάσεως συναντήσεις μαθητών/τριών σε διαδικτυακή πλατφόρμα για σύντομη γνωριμία πριν την συνάντησή τους στην Ελευσίνα.

Εικόνα 1. Διαδρομή μαθητικής ομάδας μέσω βιομηχανικών καταλοίπων στους λόφους και την ακτογραμμή της Ελευσίνας

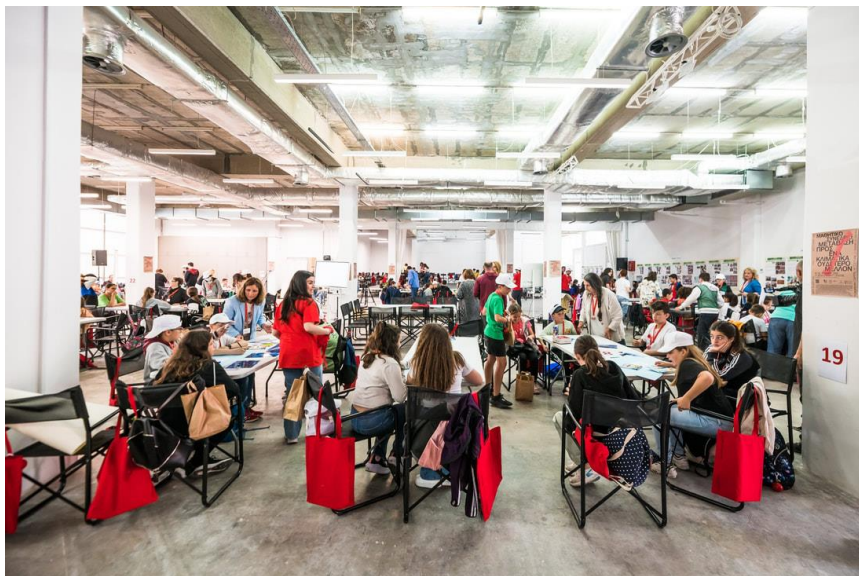
Πηγή: Ιστοσελίδα Μαθητικού Συνεδρίου (<https://pupilsconference.weebly.com/>)

Το τριήμερο συνέδριο στην Ελευσίνα

Το τριήμερο Μαθητικό Συνέδριο ξεκίνησε με την υποδοχή των μαθητών/τριών και τη δημιουργία ολιγομελών ομάδων με στόχο τη γνωριμία μεταξύ τους, ενώ ακολούθησαν τραγούδια και παιχνίδια στις ομάδες και σε ολομέλεια. Τις δύο πρώτες ημέρες οι μαθητές/τριες ήταν χωρισμένοι/ες σε μικτές δεκαπενταμελείς ομάδες, οι οποίες με τη συνοδεία των διευκολυντών περιηγήθηκαν σε σχεδιασμένες διαδρομές και συζητήσαν θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και ευαλωτότητας του τοπίου στην κλιματική αλλαγή, καθώς και θέματα αρμοδιότητας φορέων. Στη συνέχεια οι ομάδες επέστρεψαν σε ειδικά διαμορφωμένη αίθουσα, όπου κάθε ομάδα διαβουλεύτηκε σε στρογγυλά τραπέζια με την

τεχνική του World Cafe σε τρεις γύρους πάνω σε ένα εξειδικευμένο θέμα που προέκυψε από την έρευνα του τύπου και διατύπωσε προτάσεις για μέτρα μετριασμού, προσαρμογής και κλιματικής ουδετερότητας. Στη συζήτηση κάθε ομάδας συμμετείχε ένας εμπειρογνώμονας, από τον οποίο τα παιδιά μπορούσαν να ζητήσουν διευκρινίσεις, ώστε να εισέλθουν σε βάθος στο θέμα που επεξεργάζονταν. Τα θέματα που συζητήθηκαν στη διαβούλευση ήταν: Βιομηχανία-Ενέργεια, Θάλασσα-Ακτή-Δημόσιος Χώρος, Κτίρια, Κινητικότητα, Πολιτιστική Κληρονομιά, Διατροφή-Γεωργία, Απορρίμματα. Στο τέλος κάθε ημέρας οι ομάδες παρουσίαζαν τις προτάσεις τους στην ολομέλεια και κατέληγαν σε σύνοψη αυτών. Στο τέλος της δεύτερης ημέρας έγινε από ομάδα μαθητών/τριών η σύνοψη όλων των προτάσεων ανά θεματική στα ελληνικά και αγγλικά. Την τρίτη ημέρα του μαθητικού συνεδρίου οι μαθητές/τριες συμμετείχαν σε καλλιτεχνικά εργαστήρια (μουσική, ζωγραφική, γλυπτική, χορός, θέατρο, κατασκευή μακέτας, δημιουργία πλακάτ, φωτογραφία), τα οποία επέλεξαν σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους και με την εμπύχωση καλλιτεχνών εξέφρασαν τα οράματά τους σε καλλιτεχνική μορφή. Το μαθητικό συνέδριο ολοκληρώθηκε με μαθητική πορεία μέσα από ασφαλείς δρόμους της πόλης και κατάληξη στο Δημαρχείο, όπου εκπρόσωποι των μαθητών/τριών παρέδωσαν στη Δημοτική Αρχή της πόλης ψήφισμα συνοδευόμενο από αναλυτικές προτάσεις ανά θεματική για τη μετάβαση της Ελευσίνας προς την κλιματική ουδετερότητα.

Εικόνα 2. Πανοραμική άποψη της αίθουσας διαβούλευσης των μαθητικών ομάδων

Πηγή: Ιστοσελίδα Μαθητικού Συνεδρίου (<https://pupilsconference.weebly.com/>)

Αποτελέσματα της διαβούλευσης

Στο θέμα της ενέργειας και της βιομηχανίας αναζητήσαν λύσεις για τον μετασχηματισμό της τοπικής βιομηχανίας με απομάκρυνση από τα ορυκτά καύσιμα και χρήση ΑΠΕ, τον εκσυγχρονισμό κτιρίων και μηχανημάτων. Στο θέμα της θάλασσας και του υγροτόπου πρότειναν την προστασία τους ως οικοσυστήματα για την απορρόφηση του CO₂ και την απόδοση του παράκτιου μετώπου στους κατοίκους. Για τα κτίρια πρότειναν ενεργειακή αναβάθμιση και μέτρα για εξοικονόμηση ενέργειας. Για τα εγκαταλελειμμένα βιομηχανικά κτίρια πρότειναν να γίνουν πολιτιστικοί χώροι, μουσεία, σπίτια για αστέγους, αθλητικά κέντρα. Στα θέματα της κινητικότητας πρότειναν σχεδιασμό διαδρομών για ποδήλατα, χώρους πάρκινγκ ποδηλάτων στα σχολεία, ηλεκτρικά αυτοκίνητα, λεωφορεία φιλικά στο περιβάλλον. Σε θέματα διατροφής πρότειναν δημιουργία αστικών λαχανόκηπων στα δημόσια πάρκα και στις ταράτσες, δημιουργία βοτανόκηπων στα σχολεία, φύτευση οπωροφόρων δέντρων στα πεζοδρόμια. Σε ζητήματα πολιτιστικής κληρονομιάς πρότειναν την προσθήκη

γυάλινων γεφυρών πάνω από τα μνημεία, περισσότερες φυτεύσεις, υπόστεγα για τους καύσωνες. Για τα απορρίμματα πρότειναν κατάργηση πλαστικού μιας χρήσης, μείωση κατανάλωσης, μείωση σπατάλης τροφίμων, επαναχρησιμοποίηση ρούχων- βιβλίων- παιχνιδιών. Οι προτάσεις των μαθητών/τριών παρουσιάστηκαν στο Βερολίνο σε ετήσιο συνέδριο της κλιματικής πρωτοβουλίας EUKI και σε ειδική συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου, αποτελώντας παρακαταθήκη για την πόλη.

Αξιολογικές κρίσεις από τους συμμετέχοντες

Μετά το συνέδριο οι μαθητές/τριες δήλωσαν ότι ήταν μια μοναδική εμπειρία, γιατί οραματίστηκαν παρέα με μαθητές/τριες από άλλες πόλεις και χώρες για ένα κλιματικά ουδέτερο μέλλον, έδωσαν μορφή στα συναισθήματά τους μέσα από την τέχνη, αισθάνθηκαν ικανοί/ές να συνεργαστούν παρά τη δυσκολία της γλώσσας και να ενώσουν τις φωνές τους, για να διεκδικήσουν ένα καλύτερο μέλλον. Οι εμπειρογνώμονες έδωσαν ανατροφοδότηση για τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τη μεθοδολογία. Όσον αφορά στο περιεχόμενο δήλωσαν ότι παρείχε γνώσεις, ευαισθητοποίηση σε περιβαλλοντικά θέματα, δεξιότητες ενεργού πολίτη, αξίες και στάσεις, ευκαιρίες για βιωματική μάθηση, εξοικείωση με επιστημονικές πρακτικές. Τα σημαντικότερα οφέλη για τα σχολεία ήταν η εξωστρέφεια και η αλληλεπίδραση. Το πιο σημαντικό μάθημα ήταν ο τρόπος εργασίας σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον με το ίδιο θέμα, τόσο για τη θεματική όσο και για κοινωνικές δεξιότητες. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν δήλωσαν ότι η κληρονομιά του συνεδρίου αφορά σε δεξιότητες και γνώσεις για τους/τις μαθητές/τριες, σε μεθόδους και τεχνικές για τους/τις εκπαιδευτικούς, σε σχέδια δράσης για τη βελτίωση του σχολείου. Οι διευκολυντές δήλωσαν ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις τεχνικές διδασκαλίας σε άλλα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Για τους σχεδιαστές του συνεδρίου αποτέλεσε ιδιαίτερο γεγονός το ότι δούλεψαν μαζί ενήλικες και παιδιά για κάτι κοινό, τον πλανήτη.

Εικόνα 3. Μαθητική πορεία

Πηγή: Ιστοσελίδα Μαθητικού Συνεδρίου (<https://pupilsconference.weebly.com/>)

Συμπεράσματα

Από τα αποτελέσματα και το ψήφισμα του συνεδρίου συμπεραίνουμε ότι τα σχολεία δικτυωμένα και οργανώνοντας παρόμοιες δράσεις μπορούν να συμβάλλουν στην διαμόρφωση

ενεργών πολιτών που παίρνουν το μέλλον στα χέρια τους. Ο κύριος στόχος του μαθητικού συνεδρίου της Ελευσίνας να εκπαιδευτούν οι μαθητές/τριες στο σύγχρονο θέμα της κλιματικής ουδετερότητας στις πόλεις τους και να ενώσουν τις δυνάμεις τους για να εργαστούν πάνω σε αυτό το θέμα σε μια νέα πόλη επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό, αφού μετά από πολύμηνη εργασία στα σχολεία τους κατέκτησαν ένα βασικό γνωστικό επίπεδο και συμμετοχικές τεχνικές εργασίας, τα οποία εφάρμοσαν στην τελική τριήμερη συνάντηση στην Ελευσίνα. Η εξωστρέφεια ωφέλησε τα σχολεία και η έκθεση σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον εργασίας ενδυνάμωσε τους μικρούς μαθητές στην ανάπτυξη δεξιοτήτων 21ου αιώνα και πράσινων δεξιοτήτων ενεργού πολιτεϊότητας χρήσιμων για όλη τους τη ζωή. Η αντιμετώπιση θεμάτων πολύπλοκων όπως η κλιματική ουδετερότητα απαιτεί κοινωνικές δεξιότητες επικοινωνίας, αλληλεπίδρασης και διαβούλευσης.

Εικόνα 4. Συμβολική φύτευση ροδιάς στην αυλή του Δημαρχείου Ελευσίνας μετά την παράδοση του Μαθητικού Ψηφίσματος στη Δημοτική Αρχή

Πηγή: Ιστοσελίδα Μαθητικού Συνεδρίου (<https://pupilsconference.weebly.com/>)

Βιβλιογραφία

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021). *Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια για να γίνουμε η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος.* https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_el
- Bianchi, G., Pisiotis, U., Cabrera, M. (2022). *GreenComp – Το ευρωπαϊκό πλαίσιο ικανοτήτων βιωσιμότητας.* Bacigalupo, M., Punie, Y. (Επιμ.), EUR 30955 EL, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2022· ISBN 978-92-76-53216-3, JRC128040 <https://doi.org/10.2760/374453>
- European Climate Initiative (EUKI). (χ.χ.) *BEACON Toolkit for Local Climate Change Mitigation.* <https://www.euki.de/en/news/mitigation-kit/>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)(2017). *Education for Sustainable Development Goals Learning Objectives.* Paris: UNESCO, Education 2030.